

HULPVERLENING AAN DIE LEERGEREMDE KIND  
MET BESONDERE VERWYSING NA DIE OUDITIEWE MODALITEIT

Anna Christina Lessing

B.Com., B.Ed., THOD, DVO(MBD)

Skripsie ter gedeeltelike nakóming van die vereistes  
vir die graad Magister Educationis aan die  
Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys

Studieleier: Prof. dr. C.J. Meyer

Potchefstroom

1983

## Voorwoord

Ek betuig graag, ook op hierdie wyse, my dank en waardering aan:

Prof. dr. C.J. Meyer vir sy wetenskaplike insig, leiding, aanmoediging en belangstelling as studieleier.

Mev. J.H. Coetzee vir haar hulp en leiding.

Dr. C.J.H. Lessing vir die nagaan van die bronnelys.

Dr. D.P.M. Botes (vakadviseur: onderrigaangeleenthede van die Transvaalse Onderwys hulpsdiens) vir die afneem van die intelligensietoetse.

Die Transvaalse Onderwysdepartement vir die toestemming om die toetsresultate van die hulpklasleerlinge van 'n primêre skool vir hierdie ondersoek te gebruik.

Aan God alleen alle eer.

A.C. Lessing (mev)  
Desember 1983

## INHOUD

### HULPVERLENING AAN DIE LEERGEREMDE KIND MET BESONDERE VERWYSING NA DIE OUDITIEWE MODALITEIT

#### Hoofstuk 1

Algemene oriëntering, doel van die ondersoek, metode van ondersoek,  
program van ondersoek en samevatting 1

1.1 Oriëntering 1

1.2 Probleemstelling 4

1.3 Die doel van die ondersoek 6

1.4 Metode van ondersoek 6

1.5 Program van ondersoek 6

1.6 Samevatting 7

#### Hoofstuk 2

Die leergereemde kind: begripsbepaling, oorsake en algemene  
manifestasies 8

2.1 Inleiding 8

2.2 Begripsbepaling 8

2.2.1 Die historiese agtergrond van die begrip leergereemdheid 8

2.2.2 Definiëring van die begrip leergereemdheid 9

2.2.2.1 Definiëringsnorme 9

2.2.2.2 Indeling van definisies 10

2.2.2.2.1 Definisies met neurologiese disfunksie as grondslag 10

2.2.2.2.2 Ongelyke groeipatroon 11

2.2.2.2.3 Probleme in akademiese en leertake 11

2.2.2.2.4 Diskrepanisie tussen prestasie en potensiaal 12

2.2.2.2.5 Definiëring deur uitsluiting 12

2.2.2.3 Samevatting 13

2.3 Die oorsake van leergereemdheid 13

2.3.1 Inleiding 13

2.3.1.1 Sosiopsigologiese faktore 14

2.3.1.2 Psigofisiologiese faktore 14

2.3.2 Eksterne oorsake by leergereemdheid 14

2.3.2.1 Onderrigfaktore 14

2.3.2.2 Omgewingsfaktore 16

2.3.2.2.1 Voedsel, gesondheid en veiligheid 16

2.3.2.2.2 Sensoriese stimulasie 16

2.3.2.2.3	Taalstimulasie	17
2.3.2.2.4	Emosionele en sosiale ontwikkeling	17
2.3.3	Inherente oorsake van leervermindering	17
2.3.3.1	Psigologiese faktore	18
2.3.3.2	Fisiologiese faktore	18
2.3.3.2.1	Prenatale oorsake	18
2.3.3.2.2	Perinatale oorsake	23
2.3.3.2.3	Postnatale oorsake	26
2.4	Algemene manifestasies van leervermindering	27
2.4.1	Inleiding	27
2.4.2	Motoriese aktiwiteit en koördinasieprobleme	28
2.4.2.1	Swak motoriese koördinasie	28
2.4.2.2	Afwykinge ten opsigte van refleksie	28
2.4.2.3	Swak visueel-motoriese ryping	29
2.4.2.4	Hiperaktiwiteit	29
2.4.2.5	Hipoaktiwiteit	30
2.4.2.6	Choreatiese bewegings	30
2.4.2.7	Swak vegetatiewe funksies	30
2.4.2.8	Taktueel-kinestetiese tekorte	30
2.4.3	Perseptuele tekorte	31
2.4.3.1	Inleiding	31
2.4.3.2	Visuele persepsietekorte	31
2.4.3.3	Ouditiewe persepsietekorte	32
2.4.3.4	Taktuele persepsietekorte	32
2.4.3.5	Geheue, aandags- en konsentrasietekorte	32
2.4.3.6	Perseverasie	33
2.4.3.7	Afasie	33
2.4.3.8	Outisme	33
2.4.3.9	Oriënteringsprobleme	34
2.4.4	Emosionele probleme	34
2.4.4.1	Emosionele onstabiliteit	34
2.4.4.2	Impulsbeheer	34
2.4.4.3	Tussenmenslike verhoudings	35
2.4.4.4	Disphoriese eienskappe	35
2.4.4.5	Stadiger persoonlikheidsontwikkeling	36
2.4.5	Intellektuele afwykinge	36
2.4.5.1	Wisselende prestasie	36
2.4.5.2	Verstandsmoontlikheid	36
2.4.5.3	Akademiese probleme	36
2.4.6	Kliniese simptome	37
2.4.6.1	Neurologiese tekens	37
2.4.6.2	Stigmata	37
2.4.6.3	Gedrag ten opsigte van psigologiese toetse	38
2.5	Samevatting	38

Hoofstuk 3	39
Die ouditiewe modaliteit as perseptuele vaardigheid	39
3.1 Inleiding	39
3.2 Die funksie van gehoor	40
3.2.1 Die bou en werking van die oor as sintuig	40
3.2.1.1 Die buite-oor	40
3.2.1.2 Die middeloor	41
3.2.1.3 Die binne-oor	41
3.2.1.4 Die werking van die oor	42
3.2.2 Die sentrale ouditiewe sensuweestelsel	42
3.2.2.1 Die bou van die sentrale ouditiewe sensuweestelsel	43
3.2.2.2 Funksionering van die sentrale ouditiewe sensuweestelsel	44
3.2.3 Samevatting	44
3.3 Ouditiewe prosessering	45
3.3.1 Die organisasie van die sensuweestelsel	45
3.3.1.1 Inset	46
3.3.1.2 Sentrale prosessering	46
3.3.1.3 Leweringsstelsel	47
3.3.1.4 Terugvoering	48
3.3.2 Prosessering van ouditiewe inligting	48
3.3.2.1 Analisering van ouditiewe inligting	48
3.3.2.1.1 Stimulusdimensie	49
3.3.2.1.2 Aandag	50
3.3.2.1.3 Stimuluslokalisering	51
3.3.2.1.4 Diskriminasie	51
3.3.2.2 Die sintese van sensoriese inligting	52
3.3.2.2.1 Integrasie van verskillende modaliteite	53
3.3.2.2.2 Ouditiewe assosiasie	54
3.3.2.2.3 Ouditiewe-tot-visuele assosiasies	54
3.3.2.2.4 Ouditiewe sluiting	55
3.3.2.3 Berging van ouditiewe inligting	56
3.3.2.3.1 Korttermyngeheue	57
3.3.2.3.2 Langtermyngeheue	58
3.3.2.4 Herroeping van ouditiewe inligting -	58
3.3.3 Die ontwikkeling van ouditiewe prosesse -	59
3.3.3.1 Die herkenning en identifisering van klanke -	59
3.3.3.2 Diskriminasie van klanke -	60
3.3.3.3 Ouditiewe geheue en herroeping	60

3.4	Die rol van die ouditiewe modaliteit by die aanleer van die basiese vaardighede van <u>lees en spel</u>	60
3.4.1	Gesproke taal	61
3.4.1.1	Inleiding	61
3.4.1.2	Taalontwikkeling	62
3.4.1.3	Die belangrikheid van die ouditiewe modaliteit in die verkryging van gesproke taal	64
3.4.2	Die belangrikheid van die ouditiewe modaliteit in die verkryging van lees- en spelvaardighede	66
3.5	Samevatting	68
Hoofstuk 4		
	Diagnosering van die leergereemde kind met ouditiewe tekorte	69
4.1	Inleiding	69
4.2	Die diagnosering van die leergereemde kind	69
4.2.1	Die doel van diagnose	69
4.2.2	Klaskamerdiagnose	70
4.2.3	Stappe in die diagnose	71
4.2.3.1	Bepaling van die leeronvermoë	71
4.2.3.2	Meting van die huidige prestasie	72
4.2.3.3	Analisering van die kind se leerwyse	72
4.2.3.4	Samestelling en interpretering van data en die formulering van 'n diagnostiese hipotese	73
4.2.3.5	Ontwikkeling van 'n onderrigplan	73
4.2.4	Verkryging van data	73
4.2.4.1	Gevallestudie of onderhoud	73
4.2.4.2	Waarneming van gedrag	74
4.2.4.3	Informele toetse	74
4.2.4.4	Formele gestandaardiseerde toetse	75
4.2.4.5	Ander ondersoeke	75
4.3	Diagnosering van ouditiewe tekorte by die leergereemde kind	75
4.3.1	Tekorte in die analisering van ouditiewe inligting	76
4.3.1.1	Tekorte in ouditiewe ontvangs	76
4.3.1.2	Tekorte in figuuragtergrondskriminasie	77
4.3.1.3	Tekorte in ouditiewe diskriminasie	78
4.3.2	Tekorte in die sintese van ouditiewe inligting	79
4.3.2.1	Ouditiewe assosiasietekorte	79
4.3.2.2	Ouditiewe sluitingstekorte	80
4.3.2.3	Ouditiewe analyse- en sintesetekorte (klanksamevloeiing)	80
4.3.2.4	Ouditiewe verbale begripstekorte	81
4.3.3	Tekorte in die berging en herroeping van ouditiewe inligting	82

4.3.3.1	Ouditiewe korttermyngeheuetekorte	82
4.3.3.2	Ouditiewe langtermyngeheuetekorte	82
4.3.3.2.1	Herroepingstekorte	83
4.3.3.2.2	Ouditiewe geheue vir volgorde	83
4.4	Samevatting	84
Hoofstuk 5		
Die hulpverleningspraktyk		85
5.1	Inleiding	85
5.2	Algemene riglyne by hulpverlening	86
5.2.1	Indiwiidualisering	87
5.2.1.1	Die indiwiduele metode	87
5.2.1.2	Die indiwiduele program	88
5.2.2	Multisensoriese benadering	90
5.2.3	Taakanalise	90
5.2.4	Samestelling van 'n hulpprogram	91
5.2.4.1	Maksimalisering van tyd en inspanning	91
5.2.4.2	Stap-vir-stap onderrig	91
5.2.4.3	Beweeg van maklik na moeilik	91
5.2.4.4	Beweeg van die konkrete na die abstrakte	92
5.2.5	Motivering	92
5.2.5.1	Vernuwing van die leerling se geestesinstelling	92
5.2.5.2	Doelgerigtheid	93
5.2.5.3	Suksesbelewing	94
5.2.5.4	Afwisseling	94
5.2.5.5	Stimulerende leersituasies	94
5.2.6	Voortdurende evaluering	95
5.2.7	Strukturering	95
5.2.8	Sosiale en emosionele bystand	96
5.2.9	Ouerdeelname	97
5.2.10	Integrering van leerinhoud	97
5.3	Hulpverlening vir ouditiewe perseptuele uitvalle	98
5.3.1	Inleiding	98
5.3.2	Hulpverlening in die analisering van ouditiewe inligting	99
5.3.2.1	Hulpverlening in ouditiewe ontvangs	99
5.3.2.2	Hulpverlening in figuuragtergronddiskriminasie	100
5.3.2.3	Hulpverlening in ouditiewe diskriminasie	100
5.3.3	Hulpverlening in die sintese van ouditiewe inligting	102

5.3.3.1	Hulpverlening in ouditiewe assosiasie	102
5.3.3.2	Hulpverlening in ouditiewe sluiting	103
5.3.3.3	Hulpverlening in ouditiewe analise en sintese -	104
5.3.3.4	Hulpverlening in ouditiewe verbale begrip	104
5.3.4	Hulpverlening in die berging van ouditiewe inligting	105
5.3.4.1	Hulpverlening in ouditiewe geheue	105
5.3.4.2	Hulpverlening in ouditiewe geheue vir volgorde	106
5.4	Hulpverlening in lees- en spelvaardighede deur bemiddeling van die <u>ouditiewe modaliteit</u>	106
5.4.1	Inleiding	106
5.4.2	Lees-en spelprogram	107
5.4.2.1	Samestelling	107
5.4.2.2	Leseenheid	108
5.4.3	Indiividualisering van die program	111
5.5	Samevatting	111
Hoofstuk 6		
Empiriese studie		112
6.1	Inleiding	112
6.2	Doel van die empiriese ondersoek	113
6.3	Metode van ondersoek (Gevalllestudies)	113
6.4	Bepanning van die ondersoek	114
6.5	Toetsmateriaal	115
6.5.1	Bespreking van toetse	115
6.5.1.1	Intelligensietoets	115
6.5.1.2	Leestoetse	116
6.5.1.3	Speltoetse	116
6.5.1.4	Ouditiewe perseptuele toetse	117
6.5.2	Die afneem van die toetse	118
6.6	Die verkryging van 'n persoonsbeeld van elke proefpersoon	118
6.6.1	Historisiteitsbeeld van die proefpersoon	118
6.6.2	Akademie se beeld van die proefpersoon	119
6.7	Verloop van die hulpverleningsprogram	119
6.7.1	Proefpersoon A	119
6.7.1.1	Agtergrond	119
6.7.1.2	Bespreking van die toetsbevindinge	120
6.7.1.3	Hulpverleningsprogram	121
6.7.1.4	Herevaluering	122
6.7.1.5	Vergelyking van die aanvangs- en eindtoetsresultate	123



6.7.1.6	Samevatting	127
6.7.1.7	Gevolgtrekking	128
6.7.2	Proefpersoon B	128
6.7.2.1	Agtergrond	128
6.7.2.2	Bespreking van die toetsbevindinge	129
6.7.2.3	Hulpverleningsprogram	130
6.7.2.4	Herevaluering	131
6.7.2.5	Vergelyking van die aanvangs- en eindtoetsresultate	132
6.7.2.6	Samevatting	133
6.7.2.7	Gevolgtrekking	133
6.7.3	Proefpersoon C	134
6.7.3.1	Agtergrond	134
6.7.3.2	Bespreking van die toetsbevindinge	135
6.7.3.3	Hulpverleningsprogram	136
6.7.3.4	Herevaluering	136
6.7.3.5	Vergelyking van die aanvangs- en eindtoetsresultate	137
6.7.3.6	Samevatting	138
6.7.3.7	Gevolgtrekking	139
6.7.4	Proefpersoon D	139
6.7.4.1	Agtergrond	139
6.7.4.2	Bespreking van die toetsbevindinge	140
6.7.4.3	Hulpverleningsprogram	141
6.7.4.4	Herevaluering	141
6.7.4.5	Vergelyking van die aanvangs- en eindtoetsresultate	142
6.7.4.6	Samevatting	144
6.7.4.7	Gevolgtrekking	144
6.7.5	Proefpersoon E	144
6.7.5.1	Agtergrond	144
6.7.5.2	Bespreking van die toetsbevindinge	145
6.7.5.3	Hulpverleningsprogram	146
6.7.5.4	Herevaluering	147
6.7.5.5	Vergelyking van die aanvangs- en eindtoetsresultate	147
6.7.5.6	Samevatting	148
6.7.5.7	Gevolgtrekking	149
6.7.6	Proefpersoon F	150
6.7.6.1	Agtergrond	150
6.7.6.2	Bespreking van die toetsbevindinge	150
6.7.6.3	Hulpverleningsprogram	152
6.7.6.4	Herevaluering	152
6.7.6.5	Vergelyking van die aanvangs- en eindtoetsresultate	153
6.7.6.6	Samevatting	153
6.7.6.7	Gevolgtrekking	155
6.8	Afleidings uit die empiriese studie	155
6.8.1	Toetsbevindinge	155
6.8.2	Vergelyking van aanvangs- en eindtoetsresultate	157
6.8.2.1	Die leesprestasie	158
6.8.2.2	Die spelprestasie	160

6.8.3	Gevolgtrekking	161
6.8.4	Samevatting	162
Hoofstuk 7		
Samevatting, gevolgtrekkings en aanbevelings		163
7.1	Inleiding	163
7.2	Samevatting	163
7.2.1	Agtergrond	163
7.2.2	Doel van die studie	163
7.2.3	Teoretiese begronding	164
7.2.3.1	Inleiding	164
7.2.3.2	Die leerveremde kind	164
7.2.3.2.1	Begripsbepaling	164
7.2.3.2.2	Oorsake van leerveremdheid	164
7.2.3.2.3	Algemene manifestasies van leerveremdheid	165
7.2.3.3	Die ouditiwe modaliteit as leerwyse	165
7.2.3.3.1	Die funksie van gehoor	165
7.2.3.3.2	Ouditiwe prosessering	165
7.2.3.3.3	Die rol van die ouditiwe modaliteit, in die verkryging van lees- en spelvaardighede	166
7.2.3.4	Die diagnosering van die leerveremde kind	166
7.2.3.4.1	Die doel van die diagnose	166
7.2.3.4.2	Klaskamerdiagnose	166
7.2.3.4.3	Stappe in die diagnose	166
7.2.3.4.4	Verkryging van data	166
7.2.3.4.5	Ouditiwe tekorte	167
7.2.3.5	Hulpverlening deur middel van die ouditiwe modaliteit	167
7.2.3.5.1	Algemene riglyne vir hulpverlening	167
7.2.3.5.2	Hulpverlening in ouditiwe perseptuele tekorte	167
7.2.3.5.3	Hulpverlening ten opsigte van lees- en spelvaardighede	167
7.2.4	Empiriese ondersoek	167
7.2.4.1	Inleiding	167
7.2.4.2	Die doel van die empiriese ondersoek	168
7.2.4.3	Metode van ondersoek	168
7.2.4.4	Beplanning van die ondersoek	168
7.2.4.5	Bespreking van die toetsmateriaal	168
7.2.4.6	Verkryging van 'n persoonsbeeld	168
7.2.4.7	Bevindings uit die studie	169
7.3	Gevolgtrekkings	169
7.3.1	Ouditiwe perseptuele vaardighede	169
7.3.2	Lees- en spelvaardighede	169

7.4	Aanbevelings	170
7.4.1	Ondersoek swak akademiese prestasie	170
7.4.2	Voorligting aan voornemende moeders	170
7.4.3	Klemverskuiwing in leermetode	170
7.4.4	Toepassing van hulpverlening in groepsverband	170
7.4.5	Integrering van ouditiewe perseptuele vaardighede met lees- en spelvaardighede	170
7.5	Slotopmerking	171
	Bylaes	172
	Bronnelys	176
	Summary	188